

УДК 336.1:352

Кравченко Я. Д.

здобувач вищої освіти на другому (магістерському) рівні

Сибірцев В. В.

доктор економічних наук, професор

завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

МЕХАНІЗМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Реформа децентралізації в Україні створила нові можливості для фінансової самостійності територіальних громад, проте в умовах війни з'явилися серйозні виклики для їх сталого розвитку. Обмеженість бюджетних ресурсів, зміна податкових надходжень, зростання соціального навантаження та необхідність підтримки внутрішньо переміщених осіб зумовлюють пошук інноваційних механізмів фінансового забезпечення розвитку на місцевому рівні.

Катеринівська сільська об'єднана територіальна громада Кропивницького району Кіровоградської області є прикладом громади, яка демонструє високий рівень організаційної спроможності завдяки ефективному управлінню фінансовими ресурсами, налагодженню партнерських зв'язків із бізнесом і міжнародними донорами, а також реалізації програм енергоефективності та підтримки соціальної інфраструктури [2].

Актуальними завданнями дослідження є аналіз сучасних механізмів фінансового забезпечення розвитку територіальних громад України на прикладі Катеринівської сільської ОТГ та визначення шляхів підвищення їхньої фінансової стійкості в умовах воєнного стану. Пріоритетними питаннями на порядку денному територіальних громад на сьогодні залишаються джерела формування фінансових ресурсів, можливості використання сучасних практик управління місцевими бюджетами, а також впровадження інноваційних інструментів зміцнення фінансової автономії громад.

В умовах війни українські громади змушені переглядати свої фінансові пріоритети. Так, у Катеринівській ОТГ частка видатків на соціальний захист, безпеку, комунальне господарство та енергозбереження зросла на 30% порівняно із довоєнним періодом [2]. Позитивним прикладом є участь громади у проєктах Програми «U-LEAD з Європою», яка забезпечує фінансову підтримку місцевих ініціатив у сфері освіти, охорони здоров'я та цифровізації [3].

Вітчизняна практика доводить, що фінансова спроможність територіальної громади залежить від ефективності використання власних доходів, раціонального бюджетного планування та диверсифікації джерел фінансування [1; 4]. Отже, фінансова децентралізація стає основою стійкого розвитку місцевих громад, коли поєднуються бюджетна самостійність, міжмуніципальне партнерство та залучення інвестицій.

На прикладі Катеринівської громади можна стверджувати, що стійкий фінансовий розвиток досягається завдяки поєднанню бюджетної дисципліни, інноваційного менеджменту та соціальної орієнтації. Важливою умовою є прозорість бюджетних процесів, регулярне оприлюднення фінансової звітності та активна участь громадськості у плануванні місцевого бюджету. В умовах війни громада демонструє адаптивність, зосереджуючи ресурси на критичних потребах, а саме: енергетичній безпеці, ремонті комунікацій, підтримці внутрішньо переміщених осіб і цифровізації послуг. При цьому Катеринівська ОТГ розвиває партнерство з Кіровоградською обласною військовою адміністрацією та Програмою розвитку ООН, що підвищує її фінансову стійкість і довіру з боку донорів.

Ефективні інструменти, які поєднують власні ресурси з державними й міжнародними потоками та сприяють формуванню збалансованих фінансових механізмів розвитку

територіальних громад охарактеризовані в таблиці.

Таблиця – Ключові компоненти механізму фінансового забезпечення розвитку територіальних громад

Джерело фінансових ресурсів	Інструменти реалізації	Очікувані результати для громади
Місцеві податкові надходження	Податок на доходи фізичних осіб, земельний податок, акциз, єдиний податок для малого бізнесу	Формування стабільної дохідної бази громади; підвищення фінансової незалежності
Міжбюджетні трансферти	Освітня, медична, соціальна субвенції; дотації з державного бюджету	Забезпечення базових соціальних послуг, утримання інфраструктури
Гранти та міжнародна технічна допомога	Програми UNDP, GIZ, «U-LEAD з Європою»	Реалізація проєктів розвитку освіти, енергоефективності, цифровізації, водопостачання
Публічно-приватне партнерство (PPP)	Співфінансування з місцевими підприємствами, комунальними установами	Розвиток енергомодернізації, благоустрою, підвищення зайнятості населення
Проектне фінансування та інвестиції	Агроінвестиційні ініціативи, розвиток «зеленої» енергетики, місцевий туризм	Зростання інвестиційної привабливості громади, диверсифікація економічної бази

Джерело: складено авторами

Отже, механізми фінансового забезпечення територіальних громад у сучасних умовах мають спиратися на принципи самодостатності, прозорості та інноваційності.

Діючий фінансовий механізм розвитку Катеринівської сільської громади необхідно трансформувати у напрямку диверсифікації джерел доходів і збалансованого поєднання внутрішніх та зовнішніх ресурсів. Використання податкових надходжень забезпечить стабільність місцевого бюджету, в водночас міжбюджетні трансферти стануть гарантантами виконання соціальних функцій громади. Важливу роль необхідно відвести залученню міжнародної технічної допомоги, що дозволить реалізовувати інфраструктурні та цифрові проєкти навіть в умовах обмеженого державного фінансування. Публічно-приватне партнерство та проєктне фінансування посприяють активізації підприємницької ініціативи, створенню нових робочих місць і підвищенню інвестиційної привабливості території. Сукупність запропонованих механізмів дозволить сформувати адаптивну фінансову екосистему, здатну забезпечити функціонування громади на засадах сталого розвитку.

Література:

1. Крайник О., Федорчак О. Фінансування розвитку територіальних громад в умовах децентралізації. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. 2(43). С. 118-125. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.2.43.2022.3558>
2. Офіційний сайт Катеринівської сільської об'єднаної територіальної громади Кропивницького району Кіровоградської області. URL: <https://katerynivska-gromada.gov.ua/>
3. Програма «U-LEAD з Європою». URL: <https://decentralization.ua/donors/u-lead>
4. Kotsiurba O. Yu., Sybirtsev V. V., Melnyk T. A. Financial Self-Sufficiency of Territorial Communities and Provision Mechanisms in Conditions of Decentralization. *Management of Economy: Theory and Practice*. Chumachenko's Annals: collection of scientific papers / Institute of Industrial Economics of the NAS of Ukraine. Kyiv, 2023. P. 119-134. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2023.119-134>